సరోకారిన్నాడిం

గోపీచంద్

అత్త మామలు గుడిసెమధ్యన కూర్చుని ఏమో గుసగుస లాడుకుంటున్నారు. అత్తపేరు వెంకమ్మ; మామపేరు వెంకయ్య. వాళ్ళ పెళ్ళినాడు—"పేర్లు బలేబాగా కుదిరినై" అనుకున్నారు అంతా.

వాళ్ళ కోడలిపేరు సిద్దమ్మ; కొడుకు పేరు సీనప్ప. సీనప్ప ఆరునెలల కిందట ఇల్లు విడిచి పరారయ్యాడు. ఇంతవరకు పత్తాలేడు. ఆరునెలల్నుంచీ పోలీసుల వెతుకుతూనే వున్నారు సీనప్ప కోసం

సీనప్ప పరారి అవటానికి కారణం అవూరు కరువొచ్చింది. వర్షం మీ ఆధారపడ్డ సేద్యం. ఆ సంవత్సరం వర్షాలేక వేసిన పైరు వేసినట్టుగా మా పోయింది.

సీనప్ప తండ్రి చాలా కాలం నుం మణేదారు రామయ్యగారి పొలం అయిద

ఎం ంలు త్రాలుక తీసుకుని చేస్తూండే వాడు. భుక్తికి లోటులేకుండా జరుగు తుండేది. ఎప్పుడూ బకాయపడి ఎరగడు.

ఈ సంవత్సరం ఒక్క గింజ కూడా పండలేదు. బాకీ వొచ్చే పంటలో తీర్చు కుంటానన్నాడు వెంకయ్య. మణేదారు రామయ్య వొప్పుకోలేదు. వెంకయ్య కున్న ఎడ్ల జతని, ఆవునీ, దూడనీ, గేదెనీ, మరికొంత సామానూ జప్తుకి తెచ్చి బాకీక్రింద జమకట్టుకున్నాడు మణే దారు రామయ్య.

చేతులోవున్న పొలం పోయేటప్పటికి ముసలివాడు మంచం ఎక్కాడు. సీనప్ప కూలి కోసం తిరిగాడు.

పంటలు పండకపోతే కూలి ఎక్కడ దొరుకుతుంది?

క్రమేణా కరువు చుట్టుపక్కల గ్రామాదులన్నీ వ్యాపించింది. ఒకరోజు అనుకోకుండా ఊళ్ళోవున్న బీదజనం అంతా మణేదారు రామయ్యఇల్లు చుట్టు ముట్టారు. అందులో సీనప్ప కూడా వున్నాడు.

"ఏం కథ?" అన్నాడు మణేదారు రామయ్య.

"ఏముందీ?" అన్నాడు సీనప్ప.

"ఏం లేకేం?" అన్నాడు మణేదారు రామయ్య.

"ఉండబట్టే వొచ్చాం" అన్నాడు సీనప్ప.

"అయితే ఏమిటో చెప్పూ" అన్నాడు మణేదారు రామయ్య.

"చెప్పటానికేగా వచ్చింది!" అన్నాడు సీనప్ప. అతనికీ ఏం చెప్పాలో తోచ లేదు.

ఇంతలో "అన్నం కావాలి" అని కేకవేశాడు ఒకడు జనంలో నుంచి.

"నా దగ్గర ఎక్కడుంది?" అన్నాడు మణేదారు రామయ్య.

"మరినీతాతదగ్గర వుందా?" అన్నాడు సీనప్ప.

"మాటలు జాగర్తగా రానియ్" అన్నాడు మణేదారు రామయ్య.

"పురులు కోయిస్తావా?" అన్నాడు సీనప్ప.

సీనప్ప నోటినుంచి "పురులు" అనే మాట బయటపడగానే జనం పురుల మీదకు ఎగబడ్డది. ఎక్కడ నుంచి వచ్చారో పోలీసులు! టపటప టపటప తుపాకులు పేల్చారు. ఆరోజు ఆరుగురు మరణించారు. అప్పటినుంచీ మణేదారు రామయ్యమీద సీనప్పకు అమితకోపంగా వుంది. దానికి తగ్గట్టు రెండోరోజు మరొకటి జరిగింది. సిద్దమ్మని, దారే పోతూ కనబడి కావాలంటే డబ్బిస్తా రమ్మని ఇంటికి తీసుకువెళ్ళాడట, మణే దారు రామయ్య. తీసుకువెళ్ళి ఏమి చేమిటోగా చూశాడట. సిద్దమ్మ ఏడుస్తూ వచ్చి సీనప్పకి చెప్పింది. సీనప్ప వెళ్ళి మణేదారు రామయ్యని అడిగాడు.

"ఏం కథ?" అన్నాడు సీనప్ప.

"ఏముందీ?" అన్నాడు మణేదారు రామయ్య.

"ఏం లేకేం?" అన్నాడు సీనప్ప.

"ఉంటే చెప్పూ" అన్నాడు మణేదారు రామయ్య.

"నూకల్ని పెడతా మేకల్ని కాస్తా" అన్నాడు సీనప్ప.

"ఆఁ"అన్నాడు మణేదారు రామయ్య

"పెద్దపులివస్తే జడవకుండా వుంటా" అన్నాడు సీనప్ప.

"ఆఁ"అన్నాడు మణేదారురామయ్య.

కర్రతో తలమీద ఒక వేటువేసి "జడిశావేం?" అన్నాడు సీనప్ప.

దెబ్బకి మణేదారు రామయ్య క్రింద పడిపొయ్యాడు. చిల్లిపడి నెత్తురు కారింది. ఆ నెత్తురు చూసేటప్పటికి సీనప్పకి పోలీసులు జ్ఞాపకం వచ్చారు. కొండల్లోకి పారిపోయాడు.

అప్పటికి సిద్దమ్మకిఏడోనెల. సీనప్పకి జరిగింది, మరిదిద్వారా విని అకాలంగా ప్రసవించింది.

సీనప్ప వెళ్ళినదగ్గరనుంచీ కుటుంబం పని మరీ అన్యాయం అయింది. మాటి మాటికీ పోలుసుజులుం. ఊళ్ళో డబ్బున్న వాళ్ళెవ్వరూ "రామ రామ" అనరు. మణేదారు రామయ్య పగపట్టాడు. ఈ విషయమే గుడిసెమధ్యకూర్చొని సిద్దమ్మ అత్తమామలు గుసగుసలాడేది.

"వాడుమనకి పుట్టలేదనుకో"అన్నాడు వెంకయ్య.

"అనుకుంటే అవుద్దీ" అన్నది వెంకమ్మ.

"అవ్వ కొట్కొడుతుందా?"

"కొట్టాలీ?" అన్నది వెంకమ్మ.

"మరి ఎందుకు ఏడవాలి?"

"కన్నకడుపుగా మరి" అన్నది వెంకమ్మ.

"దాని సిగ తరిగిరి" అన్నాడు వెంకయ్య.

"దేని సిగా?" అన్నది వెంకమ్మ.

"దాని సిగే" అన్నాడు వెంకయ్య.

"నోటితో చెప్పరాదూ?" అన్నది వెంకమ్మ.

"కన్నకడుపు సిగ" అన్నాడు వెంకయ్య.

"రామయ్యతండ్రీ!"అన్నదివెంకమ్మ.

"ఓరి మణేదారు రామయ్యా!" అన్నాడు వెంకయ్య.

"వెళ్ళినవాడు రాడేం?" అన్నది వెంకమ్మ.

"ఎందుకువస్తాడేపిచ్చిదానా?"అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఏం?" అన్నది వెంకమ్మ.

"వస్తే కూడెట్టొద్దూ?"

ఈ గుసగుసలు వింటున్న సిద్దమ్మకి కోపం వొచ్చింది. నాలుగు రోజుల నుంచి ఇంట్లో బియ్యంలేవు. తాను స్మశానానికి వెళ్ళి యింత ఉత్తరేణి ఆకు

కొనుకొచ్చి వొండింది. ఏమీ తినకపోతే పిల్లవాడికి పాలు వుండవని భయం. అంతకు ముందుదాకా కదలకుండా కూర్చున్న అత్తమామలు ఆకు పొయ్యి మీదనుంచి దింపేప్పటికి నాకు పెట్టమంటే నాకు పెట్టమని పోట్లాడారు. ఇప్పుడు సీనప్పని ఆడిపోసుకుంటున్నారు.

"అయిందా?" అన్నది సిద్దమ్మ కోపంగా.

"అవి కేం?" అన్నాడు వెంకయ్య.

"బియ్యం పట్టుకురా" అన్నది సిద్దమ్మ.

"ఎక్కడ?" అడిగాడు వెంకయ్య.

"వల్లకాట్లో" అన్నది వెంకమ్మ.

"గవర్నమెంటువాళ్ళు ఇస్తున్నారట" అన్నది సిద్దమ్మ.

"పొద్దున్న వెళ్ళేమే!" అన్నాడు వెంకయ్య.

"తీసుకు రాలేదేం మరి?" అన్నది. సిద్దమ్మ.

"బియ్యం ఇచ్చేది—"నసుగుతున్నాడు వెంకయ్య.

"మణేదారు రామయ్యే!" చెప్పేసింది వెంకమ్మ.

ఈ మాట వినేటప్పటికి సిద్దమ్మకి అత్తమామలమీద కోపంవొచ్చింది. తిండి దొరక్కపోవటానికి తనే కారణం అయినట్టుమాట్లాడతారు. మణేదారు రామయ్యని తనమొగుడు కొట్టబట్టే కరువు వొచ్చినట్టు నటిస్తారు. "ఏదో వొకటి తీసుకు రండి" అన్నది సిద్దమ్మ.

"ఏమిటే వెంకమ్మా?" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఏమిటో—" అన్నది వెంకమ్మ.

"వెళ్ళరేం?" అని గద్దించింది సిద్దమ్మ.

"మణేదారు—" అని మొదలు పెట్టాడు వెంకయ్య.

అప్పుడు ఆమెకు తట్టింది—"గంజే రాకు తీసుకురండి" అన్నది సిద్దమ్మ.

అత్తమామలకు ఆమెను చూస్తే భయం వేసింది.

"పద ముసలాడా" అన్నది వెంకమ్మ.

"పదవే భామా" అన్నాడు వెంకయ్య.

వాళ్ళు వెళ్ళగానే పిల్లవాణ్ణి చేతుల్లో పెట్టుకుని కొండల మీదకు పరుగెత్తింది సిద్దమ్మ.

2

ఆరు నెలలనుంచి సీనప్పకోసం వెతికి చూస్తూనే వుంది సిద్దమ్మ. కొడుకు పుట్టాడని కూడా తెలియదు తన మొగుడికి. తెలిస్తే ఎంత సంతోషిస్తాడు! పైగా వూళ్ళో అంతా "అచ్చంగా సీనప్పే" అన్నారు.

సీనప్ప ఎప్పటికైనా కొడుకుని చూసుకోటానికి తప్పకుండా వొస్తాడని సిద్దమ్మ నమ్మకం. అప్పటికి పిల్లవాడు చిక్కిపోకుండా బొద్దుగా వుండేటట్టు చూసు

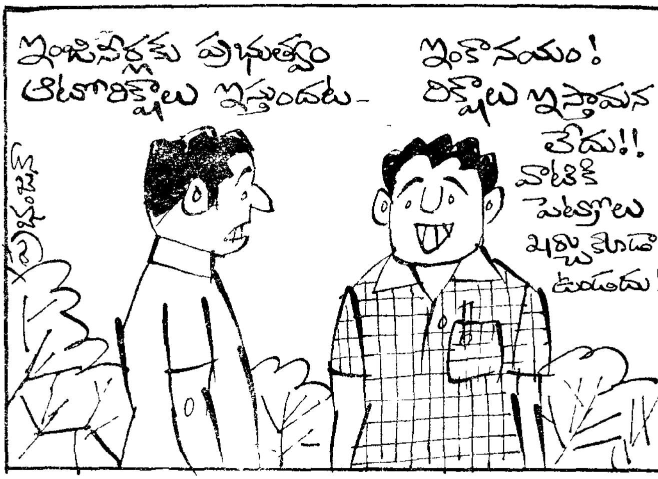

కోవాలి. మణేదారు రామయ్య అప్పనూ, గేదెనూ తోలుకువెళ్ళాడు. ఇక తమ పాలే పిల్లవాడికి ఆధారం. అత్తమామలకు పెట్ట కుండా అయినా సరే తనకడుపు నింపు కుంటూ వుండేది సిద్దమ్మ. ఇరవై రోజుల క్రిందట సీనప్ప ఆదవాని లంకలో ఎవరికో కనిపించాడనితెలిసింది సిద్దమ్మకి. వెంటనే తెలుసుకు రమ్మని మరిదిని పంపింది. అప్పటినుంచీ రోజూ కొండ మీదికి ఎక్కి మరిదికోసం ఎదురుచూస్తూ వుంటుంది. ఇవ్వాళ కొండ ఎక్కేటప్ప టికి మరిది కనిపించాడు. "కనపడ్డాడా?" —అడిగింది సిద్దమ్మ.

"నే నెవర్ని!" అడిగాడు మరిది.

"సీనప్ప తమ్ముడివి" అన్నది సిద్దమ్మ.

"కనపడ్డాడు" అన్నాడు మరిది.

సిద్దమ్మకి ప్రాణం లేచివొచ్చింది ఎప్పుడోచిన్నప్పుడు గొర్లకాడ బుడ్డాళ్ళ పాడుకుంటే వినేది ఆ పాట యిప్పుడు జ్ఞాపకం ఒచ్చింది.

"గుడ్డాలా గోసిరెడ్డీ
నీపేరే బంగార్వ రెడ్డీ!"

"బుల్లోడిసంగతి చెప్పావా?" అన్నది సిద్దమ్మ.

"చెప్పేదాకానా" అన్నాడు మరిది.

"ఏం?" అడిగింది ఆమె.

"తనే అడిగాడు" అన్నాడు.

"ఏమన్నాడేంటి?" అడిగింది ఆమె

"చెప్పేతలికి గంతేశాడు—"

"ఓలబ్బో!" అన్నది ఆమె.

"—ఎగిరి" అని పూర్తిచేశాడు.

"సరి" అన్నది ఆమె.

ముంద మూలుగుతూ కూర్చోబడ్డాడు. అప్పుడు చూచింది సిద్దమ్మ. నడిచి నడిచి అతని కాళ్ళు బొబ్బలెక్కి-వున్నై. పిల్లవాణ్ణి రాళ్ళమీద పడుకోబెట్టి మరిది కాళ్ళు పిసుకుతున్నది ఆమె. "నేను బయలుదేరి యెన్నాళ్ళయింది ?" అడిగాడు మరిది.

"ఇరివై రోజులు" చెప్పింది. సిద్దమ్మ.

"సరి" అన్నాడు మరిది.

"ఎట్టా వున్నాడు?" అడిగింది.

"చలిమంటలాగా" అన్నాడు మరిది. "దేశాన్ని తిరగ వేస్తాడంట"

"ముదనష్టపాడు" అంది ఆమె మురిపెంగా.

"ఎటుపడితే అటే" అన్నాడు అతను.

"సరే" అన్నది.

సిద్దమ్మ యింకొక విషయం అడగాలనుకుంది. కాళ్ళు పిసకటం ఆపి మరిదిని తేరిపార చూసింది ఆమె. తేరుకొని లేచాడు అతను. బుల్లోడు మరిదిని చూసి బోసినవ్వు నవ్వాడు. అకస్మాత్తుగా 'రా' అని జ్ఞాపకం వచ్చింది మరిదికి. "వొస్తానన్నాడు" అన్నాడు.

"ఎప్పుడు?" అడిగింది.

"ఆదివారం" అన్నాడు.

"ఇవాళే" అడిగింది.

"మాపిటికి" అన్నాడు.

సిద్దమ్మకి చిన్నప్పుడు విన్న తోలుబొమ్మలపాట జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఎప్పుడూ సీనప్ప పాడుతుండేవాడు!

రాత్రి పన్నెండు గంటలకీ
రాను నేను తిరిగివస్తే
రానుపోమ్మంటివే
రమణి ముద్దులగుమ్మ !
గుమ్మా! బలే గుమ్మా! అరే గుమ్మా!

"ముదనష్టపాడు" అన్నది మురిపెంగా.

"ఎటు తిరిగితే అటే" అన్నాడు.

"సరి" అన్నది.

3

మరిదీ, సిద్దమ్మా యింటికి వొచ్చేతలికి వెంకమ్మా, వెంకయ్యా ఒకమూల ఒదిగి కూర్చొని ఏదో నములుతున్నారు.

వీళ్ళను చూచి తాటించటం ఆపేసి పట్టుబడ్డ దొంగలకు మల్లే గుడ్లు మిటకరించారు.

"ఏంటది?" అన్నది సిద్దమ్మ.

"బీళ్ళు —" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఏం చేస్తున్నారు?" అన్నది.

"నమల్తున్నాం" అన్నది వెంకమ్మ.

వెంకమ్మ ఒళ్ళో ఉన్న మూట సిద్దమ్మ చూచింది, లాక్కుంది బియ్యం

"ఎక్కడివి?" అడిగింది ఆమె.

"తెమ్మంటివే" అన్నాడు వెంకయ్య.

"తెచ్చాం" అన్నది వెంకమ్మ.

"ఎవరిచ్చారు?" అన్నది ఆమె.

"గంజేరాకు—" అన్నాడు.

వెంకమ్మ. ఆమె బియ్యంమూట చేత్తో పట్టుకొని కొంచెంసేపు ఆలోచించింది.

"మణేదారు తలకాయ" అన్నది సిద్దమ్మ.

"మా నోట్లో కరక్కాయ" అన్నది వెంకమ్మ.

"కరి మింగిన వెలక్కాయ"అన్నాడు వెంకయ్య. సిద్దమ్మ బయటికి వెళ్ళి కాకిగూడు పొడుచుకువచ్చి, పొయ్యి రాజేసి, బియ్యం పొయ్యిమీద పెట్టింది.

అన్నం వుడుకుతూవుంది. మరిది శోషవచ్చి కుక్కిమంచంలో పడుకున్నాడు. అత్తమామలుగుటకలుమింగుతూ కూర్చున్నారు.

పోలీసు వచ్చాడు : "ఏం కూర్చున్నారేం?" అన్నాడు.

అత్తామామలు నుంచున్నారు. సిద్దమ్మ తమకు అన్నం పెడుతుందో లేదో అని చిరాగ్గావున్న వెంకయ్యకి పోలీసువాణ్ణి చూసేతలికి కోపంవచ్చింది. పొయ్యిమీద వుడుకుతున్నకుండ బద్దలుకొట్టి నోటి దగ్గర అన్నం కాకులకీ, కుక్కలకి వేసే రకం.

"సిద్దమ్మా!" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఏం?" అన్నది సిద్దమ్మ.

"అహఁ, ఏంలేదు" అన్నాడు వెంకయ్య.

మరిది అన్నంతిన్నతర్వాత అతన్ని పడుకోబెట్టి పిల్లవాడికి పాలిస్తూకూర్చుంది సిద్దమ్మ.

"ఉంజ...... ఉంజ" అన్నాడు పిల్లవాడు

"మా బాబుకి అన్నీ తెలుసు" అని ముద్దుపెట్టుకుంది సిద్దమ్మ.

పిల్లవాణ్ణి పడుకోబెట్టి సిద్దమ్మ వంటయింట్లోకి వచ్చి చూసేతలికి అత్తమామలు కుండలోని అన్నం బొక్కుతూ వున్నారు. వాళ్లను జూచి గుక్కలుపట్టి నవ్వింది సిద్దమ్మ. తిట్టిపోస్తుందనుకొన్న అత్తమామలు ఆమె నవ్వు చూచి బిత్తరపోయారు. ఆమెకు వొక్కమెతుకుకూడా విడిచిపెట్టకుండా తిన్నందుకు వెంకయ్య కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగినై.

"తిట్టవే, సిద్దమ్మా" అడిగాడు వెంకయ్య.

"ఇవాళ తిట్టను" అన్నది సిద్దమ్మ.

"ఎందుకని?" అడిగాడు వెంకయ్య.

"చెప్పనే చెప్పను" అన్నది సిద్దమ్మ.

"చెప్పనన్నా చెప్పు. తిట్టనన్నా తిట్టు" అన్నాడు వెంకయ్య.

"తిడితే నీ నోటి ముత్యాలు రాలిపోవులేవే" అన్నది వెంకమ్మ.

సిద్దమ్మ డొక్కలు చెక్కలయ్యేట్లు నవ్వింది.

"వెంకమ్మా___?" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఏంది ముసలాయనా?" అన్నది వెంకమ్మ.

అంట?" అన్నాడు వెంకయ్య.

"సలభై ఏళ్ళవలా ?" అన్నది వెంకమ్మ.

"ఎప్పుడైనా ఇటువంటి విడ్డూరం చూశావా?" అడిగాడు వెంకయ్య.

"చూడలేదు" అన్నది వెంకమ్మ.

"చూస్తే చెప్పవే ?" అడిగాడు వెంకయ్య.

"చూడలేదు భగవంతుడా, చూడ లేదు" అన్నది వెంకమ్మ.

4

చీకటి పడింది. సాయంకాలం వుతు క్కున్న చీర కట్టుకుని పిల్లవాణ్ణి పడుకో బెట్టి, సీనప్పకోసం ఎదురు చూస్తూవుంది సిద్దమ్మ అత్తమామలు నిద్రపోతున్నారు. మరిది కాళ్ళు లాగుతున్నాయని మూలు గుతూ పడుకున్నాడు. పడుకోబోయే ముందు "అన్నయ్య రాగానే లేపు వొదినా" అన్నాడు. సిద్దమ్మ నవ్వింది.

"నవ్వుతావేం ?" అన్నాడు మరిది.

"పడుకో!" అన్నది సిద్దమ్మ.

"సరే, నీయిష్టం" అన్నాడు మరిది. కాని, పడుకోటానికి బదులు మూలుగు తున్నాడు.

"ఓ వొదినా !" అన్నాడు మరిది.

"ఏం మరిదీ" అన్నది సిద్దమ్మ.

ళ్ళున్నారనుకున్నావు?" అన్నాడు మరిది.

"ఎవళ్ళు?" అన్నది సిద్దమ్మ.

"ఎవళ్ళో!" అన్నాడు మరిది; "అంతాఁ లిసి దేశాన్ని తిరగతవ్వుతా రంట. కరువులు రాకుండా చేస్తారంట."

"ముదనష్టపాడు!" అన్నది సిద్దమ్మ మురిపెంగా.

"అయితే పడుకోనా?" అన్నాడు మరిది

మరిదికి నిద్రపట్టింది. కిటికీలోనుంచి బయటకు చూస్తూ నిలబడింది సిద్దమ్మ. దూరాన వున్న కొండలు కనిపిస్తున్నై. కొంచెం సేపటికి బయట కుక్క "బోంయి" మన్నది. గబగబా వెళ్ళి తలుపు తీసింది సిద్దమ్మ. పోలీసువాడు గస్తీ తిరుగుతున్నాడు. సిద్దమ్మ వొళ్ళు జలదరించింది. సీనప్ప పట్టుబడతాడేమో అని భయం వేసింది. ఎలాగైనా పోలీసు వాణ్ని పంపించివెయ్యాలి.

"ఏమే. చెల్లప్పా?" అన్నది సిద్దమ్మ. పోలీసు పేరు చెల్లప్ప.

"ఓహో, సిద్దమ్మా!" అన్నాడు చెల్లప్ప.

"ఎక్కడా కనపట్టంలేదే?" అన్నది సిద్దమ్మ.

"కరువొకటి వొచ్చిందా! రాత్రిం బగళ్ళు పనే" అన్నాడు చెల్లప్ప.

"పాపం?" అన్నది సిద్దమ్మ.

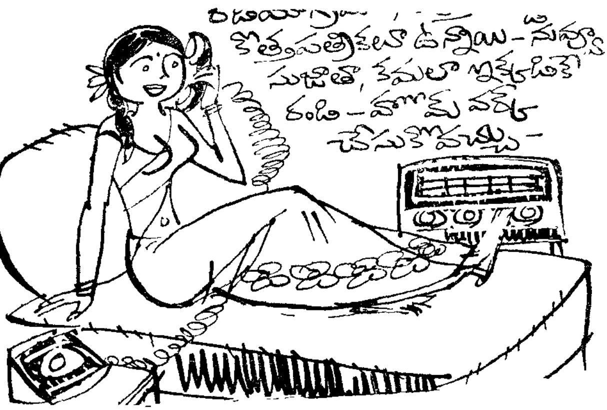

"ఏం?" అన్నాడు చెల్లప్ప "డ్యూటీ అన్నాక డ్యూటియే......"

"ఏందే అదీ?" అడిగింది సిద్దమ్మ.

"ఏదీ?" అడిగాడు చెల్లప్ప.

"ఇప్పుడు నువ్వన్నమాట?"

"నే నేమన్నానే—" మురిపెంగా ఏదన్నా మాట అందామనుకున్నాడు. "ముద్దులగుమ్మా!" బాగుండలేదు. "చిలకలకొలికీ" బాగుండలేదు. ఏమీ తోచక "సిద్దీ!" అని వూరుకున్నాడు. సిద్దమ్మ సరసకు వెళ్ళాడు చెల్లప్ప.

"ఓ లన్నా!" అన్నది సిద్దమ్మ.

"అదేం మాట?" అన్నాడు చెల్లప్ప.

"ఒసినె బాగుందా?" అడిగింది సిద్దమ్మ.

"ఇప్పుడు దాని సంగతి ఎందుకు సిద్దీ" అన్నాడు చెల్లప్ప. చెల్లప్పకిమూడో పెళ్ళి—భార్యమీద అనుమానం.

"కాదు అన్నా. రాత్రిళ్ళు నువ్విట్లా తిరుగుతూవుంటే"— అన్నది సిద్దమ్మ.

"చుప్" అన్నాడు చెల్లప్ప.

"కాదే. మరి రామయ్యగారి కిట్టప్ప అనేవాడు వొకడున్నాడా..." అన్నది సిద్దమ్మ.

"చుప్ చుప్" అన్నాడు చెల్లప్ప.

"నీకు తెలియదు కామాలు. ఇవ్వాలే వొచ్చాడు వూళ్ళోకి" అన్నది సిద్దమ్మ.

"చుప్ చుప్ చుప్ చుప్" అన్నాడు చెల్లప్ప.

ఇక చాలు అనుకున్నది సిద్దమ్మ. పొదచాటున నక్కి చెల్లప్ప చర్యలు గమనిస్తూ వుంది. చెల్లప్ప కొంచెంసేపు అటూఇటూ తిరిగాడు. చెల్లప్పకి చాలా కాలంనుంచీ రామయ్యగారి కిట్టప్పమీద అనుమానం వుంది; ఆగలేక ఇంటికి వెళ్ళాడు.

వెళ్ళింది.

"ఓ వొదినా!" అన్నాడు మరిది.

"చుప్" అన్నది సిద్దమ్మ.

"ఎక్కడికి వెళ్ళావు?" అన్నాడు మరిది.

"చుప్ చుప్" అన్నది సిద్దమ్మ.

"అదేమిటి వొదినా?" అన్నాడు మరిది.

"చుప్ చుప్ చుప్" అన్నది సిద్దమ్మ.

5

సిద్దమ్మ సీనప్పకోసం కనిపెట్టుకొని కూర్చుంది. గది మళ్ళీ మళ్ళీ శుభ్రం చేసింది. అతను వొస్తే ఏం చెయ్యాలో తోచదు. ఎలా వుంటాడో! ఏం చేస్తాడో, ఏమంటాడో! అలికిడైతే చాలు గుండె దడదడ కొట్టుకొనేది; వళ్ళు వశంతప్పి మూర్ఛ వచ్చినట్టయేది. "సీనప్పా!" అనుకుంది సిద్దమ్మ. సీనప్ప వొస్తున్నాడేమో అని రెండు మూడుసార్లు బయటకు వెళ్ళి చూచివొచ్చింది. ఒకసారి చీకట్లో రంయిన కొండలదాకా వెళ్ళింది. సీనప్ప కనపడలేదు. వెంటనే మరొక దారిని ఇంటికి వొచ్చాడేమో అనుకుని వెనక్కి పరుగెత్తుకొని వొచ్చింది సిద్దమ్మ.

సిద్దమ్మ ఇంటకివొచ్చేటప్పటికి సీనప్ప రాలేదు. పిల్లవాడు మాత్రం లేచిగుక్కలు పాలిచ్చి పండుకోబెట్టింది.

లేచి వొచ్చి మరిదిని లేపింది సిద్దమ్మ.

"నిజం చెప్పయ్యా" అన్నది సిద్దమ్మ.

"బద్దకంగా వుంటేనూ" అన్నాడు మరిది.

"చెప్పవూ?" అడిగింది సిద్దమ్మ.

"చెపుతా" అన్నాడు మరిది.

"అతగా డొస్తానన్నది ఇవ్వాళేనా?"

"ఏడోరోజు; అంటేఇవ్వాళే. ఒకటి–రెండు–మూడు– నాలుగు – అయిదు – ఆరు ఏడు" అన్నాడు మరిది.

"ఇంకా రాలేదు" అన్నది సిద్దమ్మ.

"చూడూ!" అన్నాడు మరిది.

"చూచా!" అన్నది సిద్దమ్మ.

"ఒచ్చేముందు కొండమీద దీపం వెలిగిస్తానన్నాడు" అన్నాడు మరిది.

"దీపమా!" అన్నది సిద్దమ్మ.

"దీపమే!" అన్నాడు మరిది.

"ముదనష్టపాడు!" అన్నది మురిపెంగా.

"ఎటు తిరిగితే అటే" అన్నాడు మరిది.

సిద్దమ్మా, మరిదీ కొండవైపు చూస్తూ కిటికీ దగ్గర నిలబడ్డారు. ఎంతసేపు చూచినా చీకటి నలుపుకంటే కారు నలుపుగా కొండే కనిపిస్తూవుంది.

"ఆరిపోయిందేమో" అన్నది సిద్దమ్మ.

"అహా!" అన్నాడు మరిది.

"గుళ్లో లింగం" అన్నాడు మరిది.

చూచి చూచి కళ్లు చిల్లులు పడుతున్నై సిద్ధమ్మకి.

సిద్ధమ్మకి కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగినై.

రైల్లో గుడ్డివాళ్ళు పాడుకునే పాట జ్ఞాపకం వచ్చింది.

'ఎంత పని చేసితివి రామా...

నిన్నేమనందును, సార్వభౌమా...'

"అదుగో" అన్నాడు మరిది.

"ఏమిటి!" అడిగింది సిద్ధమ్మ.

"కొండమీద దీపం" అన్నాడు మరిది.

సిద్ధమ్మ రివ్వున కొండ వైపుకు తిప్పింది తల.

నిజంగా కొండమీద దీపం! సిద్ధమ్మకి ఈ తడవ యే పాటా జ్ఞాపకం రాలా.

"ఓ మరిదీ?" అన్నది సిద్ధమ్మ.

"ఏం వదినా!" అడిగాడు మరిది.

"ఎందుకు దీపం అటూ యిటూ ఊపుతాడు?" అడిగింది సిద్ధమ్మ.

"వస్తున్నా, వొస్తున్నా అనేగుర్తుకి" అన్నాడు మరిది.

"ముండనష్టపాడు! అన్నది సిద్ధమ్మ మురిపెంగా.

చటుక్కున కొండలమధ్య తుపాకి పేలింది సిద్ధమ్మ గుండె గుభేలుమన్నది.

"ఉంజ్ఞ, ఉంజ్ఞ" అన్నాడు. పిల్లవాడు.

కుంది.

"మరిదీ, మరిదీ" అన్నది సిద్ధమ్మ.

"ఏం వదినా?" అన్నాడు మరిది.

"కొండమీద దీపం" అన్నది సిద్ధమ్మ.

"ఆరిపోయింది!" అన్నాడు మరిది.

"మరి సీనడో?" అంది సిద్ధమ్మ.

"ఉంజ్ఞ, ఉంజ్ఞ" అన్నాడు పిల్లవాడు.

మళ్ళీ కొండలమధ్య తుపాకీ పేలింది. మరిది ఉప్పెనకుమల్లే రివ్వున వెళ్లాడు కొండమీదికి. సిద్ధమ్మకి అంతా అయోమయంగా వుంది. గుడ్లు అప్పజెప్పి చూస్తూ నుంచుంది.

"ఉంజ్ఞ, ఉంజ్ఞ" అన్నాడు పిల్లవాడు.

"ఉండరా" అన్నది సిద్ధమ్మ.

అత్తమామలు ఎవరికళ్ళు వాళ్ళు నులుముకుంటూ వొచ్చారు. మామకి సిద్ధమ్మని పలకరించటానికి భయం వేసింది.

అందుకని వెంకమ్మని పలకరించాడు.

"వెంకమ్మా?" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఏంది ముసలాయనా?"

"మరి గత్తే..." అన్నాడు వెంకయ్య,

"అడుక్కో" అంది వెంకమ్మ.

"ఆ మోత ఎక్కడిదీ అంట!"

"ఇందాకటిదే!" అన్నాడు వెంకయ్య.

"అదా ?" అంది వెంకమ్మ.

"అదేనే" అన్నాడు వెంకయ్య

"చెప్పనా ముసలాయనా?"

"చెప్పవే, నా మొహిరీ!"

"చెప్పేదీ?" అన్నది వెంకమ్మ.

"ఇదిగో" అన్నాడు వెంకయ్య చెవ్వు అందిస్తూ.

"మరే?—" అన్నది వెంకమ్మ చెవులో.

"కారికేవే, భామా" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఆ మోతే—" అంది వెంకమ్మ చెవులో.

"ఓసి లలనా, మగువా, సకియా, చెప్పవే" అన్నాడు వెంకయ్య.

"నేను చెప్పను ముసలాయనా" అన్నది వెంకమ్మ.

మళ్ళీ కొండలమధ్య తుపాకులు పేలినై. ఈసారి వొక్కసారి కాదు: వరసనే ఆరుసార్లు. సిద్దమ్మ కళ్ళు అగ్ని గోళాలయినై. సీనప్ప ఏమయ్యాడు? మరిడి ఏమయ్యాడు? పిల్లవాణ్ణి గుండెలకు అదుముకొని కొండలవైపు పరుగెత్తింది సిద్దమ్మ. చీకటిలో కలిసిపోయింది సిద్దమ్మ.

"వెంకమ్మా!" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఏంది ముసలాయనా?" అన్నది వెంకమ్మ.

వుంది చూశావా" అన్నాడు వెంకయ్య.

"చూడకేం?" అన్నది వెంకమ్మ.

"ఎవరు చేశారో నీకేమన్నా తెలుసటే?" అన్నాడు వెంకయ్య.

"తెలియకేం?" అన్నది వెంకమ్మ.

"తెలిస్తే చెప్పవేం" అన్నాడు వెంకయ్య.

"తొత్తుకొడుకులు కామాలు" అన్నది వెంకమ్మ.

వెంకయ్యకి ఏమీ తోచలేదు. కొంచెం సేపు ఆగి మళ్ళీ అడిగాడు.

"సరేగాని వెంకమ్మా—"

"అడుక్కో ముసలాయనా" అన్నది వెంకమ్మ.

"గంజేరాకు అంటే ఎందుకే నీకు అంత ఇష్టం" అడిగాడు వెంకయ్య.

"మణేదారు రామయ్య మూలానే కామాలు" అన్నది వెంకమ్మ.

"అంతే అంటావా?" అన్నాడు వెంకయ్య.

"అంతే ముసలాయనా" అన్నది వెంకమ్మ.

ఇంతలో ఒక పోలీసు రొప్పుకుంటూ వచ్చాడు. పోలీసును చూచి వెంకయ్యా, వెంకమ్మా మళ్ళీ మూలకి వెళ్ళారు.

పోలీసు భుజంమీద తుపాకివుంది. నెత్తిన టోపీవుంది. కళ్ళేమో చింత నిప్పుల్లాగ వున్నాయి.

ఇంట్లో అడుగు పెడుతూనే "ఎవరక్కడ?" అన్నాడు పోలీసు.

"కిటికీ" అన్నాడు వెంకయ్య.

"కాదు, కాదు చీకటి" అన్నది వెంకమ్మ.

"ఏదో వొకటి" అన్నాడు వెంకయ్య.

"సీనప్ప తలిదండ్రులు మీరేనా?" అన్నాడు పోలీసు.

"ఏమంటే అంటాడు వెంకమ్మా?" అన్నాడు వెంకయ్య.

"ఏంపో పాడు" అన్నది వెంకమ్మ.

"చెప్పరేం?" అన్నాడు పోలీసు కోపంగా.

"చెప్పవే?" అన్నాడు వెంకయ్య విసుగ్గా.

"అడుక్కోమను" అన్నది వెంకమ్మ.

"అడుక్కో పోలీసూ" అన్నాడు వెంకయ్య.

పోలీసుకి కోపం వచ్చింది బుజం మీది తుపాకి క్రిందికి దించాడు నెత్తి మీది టోపీ చేత్తోపట్టుకున్నాడు. సరే, కళ్ళు చింత నిప్పులు.

"మీరే సీనప్ప..." అని మొదలు పెట్టాడు పోలీసు.

వెంకమ్మకి కటాలిన జ్ఞాపకం వొచ్చింది.

"అయ్యో ముసలాయనా!" అన్నది వెంకమ్మ.

"ఏమంటే వెంకమ్మా?" అన్నాడు వెంకయ్య.

"మన సినప్ప, ముసలాయినా..." అన్నది వెంకమ్మ వెంకయ్యని కౌగిలించుకుని బావురుమని ఏడ్చింది. వెంకయ్యకేమీ అర్థంకాలా.

"ఇదేమిటే?" అన్నాడు వెంకయ్య.

"సీనప్పని చంపారు" అన్నది వెంకమ్మ.

"ఆఁ" అన్నాడు వెంకయ్య.

"సీనప్ప తమ్ముణ్ణికూడా ముసలాయనా" అంది వెంకమ్మ.

"ఊఁ" అన్నాడు వెంకయ్య.

"సిద్దమ్మనీని" అంది వెంకమ్మ

"అట్టాగటే, భామా" అని తనూ వెక్కి వెక్కి ఏడిగాడు. ఇది ఆయేడుపు కంతులేదు. ఏడుపు అప్పుడంటూనే మరిచిపోయాడు వెంకయ్య ఏడుపే ఏడుపు; ఒకటే ఏడుపు'

"మిమ్మల్ని అరెస్టు చేశాను" అన్నాడు పోలీసు

"ఉఁష్షు, ఉఁష్షు!" అంది వెంకమ్మ.

"అదేమిటే పిల్లా!" అన్నాడు వెంకయ్య

"సిద్దడు!" అంది వెంకమ్మ.

"పదండి" అని తుపాకిమడతతో పొడిచాడు పోలీసు. తుపాకి బుజాన పుంచుకున్నాడు. టోపీ నెత్తిన పెట్టుకున్నాడు.

పోలీసుకి కళ్ళులేవు; ఉన్నవి చింత నిప్పులు.